

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет педагогіки, психології та мистецтв
Кафедра психології та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри

Галушко Л.Я.

« 19 » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Н.ПП.10. Диференційна психологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Психологія (практична психологія)
(назва)

Форма навчання Денна, заочна
(денна, заочна.)

2024 – 2025 навчальний рік

Робоча програма освітнього компонента **Диференційна психологія** розроблена на основі освітньо-професійної програми Психологія (практична психологія)

(назва ОПП)

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 053 Психологія

(шифр і назва спеціальності)

Розробник: доктор психологічних наук, професор,
доцент кафедри психології
та соціальної роботи

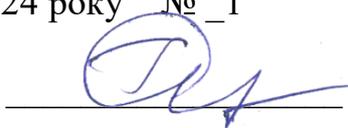
Гейко Є.В.

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол від «19» серпня 2024 року № 1

В.о.завідувача кафедри

Галушко Л.Я.

Робоча програма освітнього компонента **Диференційна психологія** для студентів спеціальності 053 Психологія за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. ЦДУ імені В. Винниченка, 2024. 16 с.

© Гейко Є.В., 2024 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка,
2024 рік

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика освітнього компоненту	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)	обов'язковий	
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність: <u>053 Психологія</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	4-5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	Освітня програма: <u>Психологія (практична психологія)</u>	Лекції / практичні	Лекції / практичні
		18 / 36	6 / 6
	Лабораторні		
	Самостійна робота		
	66 год.	108 год.	
	Індивідуальні завдання:		
	-		
	Вид контролю:		
	екзамен	екзамен	
	Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>		-
-			

1.2. Мета та завдання освітнього компонента

Метою курсу «Диференційна психологія» є

Ознайомлення студентів з основними закономірностями виникнення та формування індивідуально-психологічних відмінностей особистості

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетенності*:

загальні	фахові
<p>ЗК 1. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.</p> <p>ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді.</p>	<p>ФК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології</p> <p>ФК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків</p> <p>ФК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел</p> <p>ФК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації</p> <p>ФК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку</p>

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПР 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань

ПР 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження

ПР 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ФОРМАЛЬНО-ДИНАМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ

Знання, уміння, навички: уміння правильно і науково обґрунтовано пояснювати психологічні факти, певні індивідуальні прояви людини та прогнозувати їх наслідки; уміння впроваджувати програми діагностики психологічних особливостей особистості, її поведінки у групі, враховуючи положення професійної етики; уміння складати психологічні рекомендації та надавати допомогу дітям, вихователям, батькам у вирішенні питань навчання та виховання, підбирати засоби впливу на особистість в залежності від вікових та індивідуальних особливостей; уміння вивчати особливості клієнта, закономірності психічної діяльності, типи, характер, здібності, визначати чинники, що впливають на якість функціонування психіки людини у різних видах життєдіяльності; уміння реалізовувати диференційований підхід у практиці роботи з дітьми.

Тема 1. Диференційна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи

Предмет диференційної психології. Становлення диференційної психології як науки. Передісторія диференційної психології. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон). Три світові традиції у розвитку диференційної психології: європейська, американська, російська. В. Штерн про предмет і завдання диференційної психології. Диференційна психофізіологія як галузь диференційної психології.

Специфіка диференційної психології, її зв'язок з іншими науками, роль у практичній психології. Напрями диференційно-психологічних досліджень за В. Штерном. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності. Раса, диспозиція, тип. Індивідуальність як інтегральне поняття диференційної психології. Структура індивідуальності за Б. Ананьєвим, В. Мерліним, Е. Голубевою.

Методи диференційної психології. Роль спадковості та середовища у формуванні індивідуальності.

Тема 2. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система

Поняття організм, індивід, особистість, індивідуальність, їх співвідношення. Структура індивідуальності за Б.Г.Ананьєвим Концепція інтегральної індивідуальності В.С.Мерліна. Уточнення структури індивідуальності в сучасних дослідженнях. Механізми функціонування індивідуальності. Принципи, що регулюють цілісність функціонування індивідуальності. Індивідуальний стиль як системоутворюючий чинник індивідуальності. Середовищні та генетичні детермінанти індивідуальних відмінностей. Біологічні засади природи індивідуальності. Еволюційна точка зору щодо виникнення індивідуальності. Соціальні умови як фактор індивідуального розвитку особистості: вплив сімейного середовища, суспільства, соціокультурного контексту життя людини. Генотип-середовищні співвідношення в індивідуальному розвитку. Поняття про діапазон мінливості та норму реакції.

Тема 3. Диференційна психологія про темперамент

Історія вчення про темперамент – пошук біологічних основ темпераменту (Гіппократ – Гален, А. Галлер, Г. Врісберг, П. Лесгафт, І. Генле, А. Фульє, П. Блонський, Б. Завадовський та ін). Формальний опис класичної типології І. Кантом: темпераменти діяльності та темпераменти почуттів. Енергетична теорія темпераменту В. Вундта.

Конституційні теорії темпераменту: К. Сіго, Е. Кречмера, У. Шелдона. Типи будови тіла та темпераменту за Е. Кречмером. Діатетична та психоестетична пропорції. Соціальна установка. Психологія конституціональних відмінностей за У. Шелдоном: соматотип, шкала темпераменту. Аналіз конституціональних відмінностей за біографічними даними.

Факторні дослідження темпераменту. Дослідження Г. Хейманса і Е. Вірми. Типологія темпераменту Р. Ле Сенна. Фактори темпераменту за Дж. Гілфордом, К. Лоуелл, Л. Терстоном, А. Бассом і Р. Пломіним. Ознаки темпераменту за А. Бассом і Р. Пломіним. Факторне дослідження темпераменту Г. Ю. Айзенком. Співставлення моделей Е. Кречмера та К. Г. Юнга.

Тема 4. Психофізіологічні дослідження темпераменту

Загальна характеристика диференційно-психофізіологічних досліджень. Темперамент і вища нервова діяльність за І. Павловим. Дослідження типів нервової системи у дітей А. Г. Івановим – Смоленським. Дослідження вищої нервової діяльності і темпераменту у дітей Н. І. Красногорським.

Вивчення темпераменту у психофізіологічній школі Б. М. Теплова та В. Д. Небиліцина. Структура темпераментних властивостей та 12-мірна класифікація властивостей нервової системи за В. Д. Небиліциним. Первинні і вторинні властивості нервової системи.

Психофізіологічна школа В. С. Мерліна: біологічна основа, ознаки, властивості і типи темпераменту

Структура формально-динамічних властивостей за В. М. Русаловим.

Дослідження взаємозв'язку властивостей темпераменту з властивостями нервової системи (В. Мерлін, Г. Айзенк, Е. Ільїн, В. Небиліцин та інші).

Вивчення темпераменту у школі Яна Стреляу. Реактивність і активність як характеристики енергетичного рівню поведінки. Оптимум збудження і оптимум стимуляції. Часові параметри поведінки. Властивості темпераменту і особистісні якості. Модифікуючий вплив темпераменту на виховання особистості.

Тема 5. Здібності

Здібності в структурі індивідуальності. Особистісно-діяльнісний підхід до вивчення здібностей. Функціонально-генетичний підхід до вивчення здібностей. Факторні теорії інтелекту (Ч. Спірмен, Дж. Гілфорд, Дж. Келлі). Теорії множинності інтелектів. Поняття обдарованості та геніальності. Теорії геніальності. Спрямованість особистості в структурі індивідуальності. Типи особистості та соціальні ролі. Індивідуальні відмінності в спрямованості особистості. Типологічні засади вивчення ціннісних орієнтацій людини. Соціально значуща діяльність та її варіації. Варіативність асоціальної поведінки та поведінки, що відхиляється. Чинники варіативності цінностей і моральних норм. Суб'єктивний семантичний простір, особистісні конструкти, особистісні установки як механізми формування індивідуальної ментальності. Вплив соціокультурного контексту.

Тема 6. Типології психопатій та акцентуацій характеру

Вчення П. Б. Ганнушкіна про конституційні психопатії. Поняття психопатії та нормального характеру. Характеристика 9 груп конституційних психопатій: Характеристика 9 груп психопатій: циклоїдів, астеніків, шизоїдів, параноїків, епілептоїдів, істеричних, нестійких, антисоціальних, конституційно-нерозумних.

Класифікація психопатій та акцентуацій характеру підлітків А. Є Лічко. Визначення понять акцентуації та психопатії. «Місце найменшого опору» – *locus resistantiae minoris* - для кожного типу акцентуації. «Підлітковий комплекс» у різних типів акцентованих підлітків: реакції емансипації та групування з однолітками, реакція

захоплення, особливості сексуальної поведінки. Типи акцентуації та особливості сприйняття себе (самооцінки). Порушення поведінки у різних типів акцентуєваних підлітків: делінквентна поведінка, втеча з дому і бродяжництво, токсикоманічна поведінка (рання алкоголізація), суїцидальна поведінка.

Поняття психопатичного розвитку, за А. Лічко. Типи неправильного виховання та психопатичний розвиток. Змішані типи акцентуацій.

Теорія акцентуєваних особистостей К. Леонгарда. Визначення поняття акцентуація. Типи акцентуацій темпераменту та характеру за К. Леонгардом. Екстраверсія та інтроверсія за К. Леонгардом.

Порівняння типологічних моделей П. Б. Ганнушкіна, А. Б. Лічко, К. Леонгарда.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ГРУПОВІ ВІДМІННОСТІ

Знання, уміння, навички: уміння проводити спостереження за психологічним станом окремих груп та верств населення; уміння вивчати особливості клієнта, закономірності психічної діяльності, типи, характер, здібності, визначати чинники, що впливають на якість функціонування психіки людини у різних видах життєдіяльності; уміння складати психологічні рекомендації та надавати допомогу дітям, вихователям, батькам у вирішенні питань навчання та виховання, підбирати засоби впливу на особистість в залежності від вікових та індивідуальних особливостей

Тема 7. Статеві відмінності

Біологічна та психологічна стаття. Теорії розвитку статтевої ідентичності. Еволюційна теорія статті В. О. Геодакяна. Етологія сатті. Фактор статті та психіка. Полорольова поведінка особистості. Стаття в структурі індивідуальності.

Тема 8. Соціальні групи в диференціально-психологічному контексті

Критерії відмінностей між соціальними групами. Поняття соціальної стратифікації, її вплив на сімейне середовище. Соціоекономічний статус індивідуальності. Детермінація індивідуальних відмінностей якістю життя соціальних груп. Диференціально-психологічні характеристики груп та розвиток індивідуальності.

Тема 9. Культурні відмінності

Культурні відмінності та їх вияви. Раси та етноси. Кросс-культурні дослідження фізичного розвитку, психічних процесів та особистості. Виховання в контексті культури. Етнічна самосвідомість та етнічні переваги індивідуальності.

Тема 10. Диференціально-психологічний аспект професійної та навчальної діяльності

Знання, уміння, навички: уміння правильно і науково обґрунтовано пояснювати психологічні факти, певні індивідуальні прояви людини та прогнозувати їх наслідки; уміння складати психологічні рекомендації та надавати допомогу дітям, вихователям, батькам у вирішенні питань навчання та виховання, підбирати засоби впливу на особистість в залежності від вікових та індивідуальних особливостей; уміння реалізовувати диференційований підхід у практиці роботи з дітьми, а також у системі професійного відбору, найму та психологічного супроводу розвитку професіонала

Диференціально-психологічний підхід до вивчення професійної діяльності

Класифікація професій та професіографія, типології професій. Професійна орієнтація як вимір ментальних характеристик індивідуальності: проблема вибору професії. Професійна адаптація осіб з різними типологічними особливостями. Принципи прогнозування ефективності діяльності по типологічним особливостям. Професійно важливі якості та здібності. Характеристика стилів професійної діяльності. Професійна самореалізація чоловіків та жінок. Професійна деформація особистості як диференціально-психологічна проблема.

Тема 11. Прояв індивідуальних відмінностей у навчальній діяльності

Статус індивідуальності в сучасних педагогічних системах, вплив гуманістичної психології. Типологічні особливості та учбова успішність. Типологічні особливості та успішність виконання різних розумових дій. Стили навчальної діяльності. Вплив ціннісних орієнтацій. Прийоми та методи навчання та виховання: диференціально-психологічний аспект. Діти з особливими потребами: обдаровані та талановиті, діти з порушеними здібностями, діти з дефіцитом уваги та гіперактивністю.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРАКТИКУМ

Тема 12. Класифікації особистості і характеру

Теоретичні та емпіричні класифікації особистості і характеру. Особливості типологічного підходу у вивченні особистості.

Класифікація особистостей О. Ф. Лазурського, загальна характеристика, основний принцип. Поняття про ендопсихіку та екзопсихіку. Поділ особистостей за психічним рівнем, ознаки підвищення психічного рівня. Співвідношення між ендо- та екзопсихікою на різних рівнях. Характеристика чистих типів нижчого, середнього та вищого психічних рівнів.

Психологічні типи за К. Г. Юнгом. Поняття про екстраверсію та інтроверсію: установка свідомості та несвідомого. Психічні функції: мислення, почуття, відчуття, інтуїція. Раціональні та ірраціональні функції. Первинна, допоміжна та підпорядкована функції. Характеристика психологічних типів: мисленневих, почуттєвих, відчуттєвих, інтуїтивних.

Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямс. Поняття характеру у психоаналітичній традиції. Механізми психологічного захисту як найважливіший критерій психоаналітичної діагностики. Типи організації характерів (нарцисичний, обсесивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдний, істеричний, мазохистичний, асоціальний) – драйви, афекти, темперамент, об'єктні стосунки, Я-концепція, механізми захисту.

Тема 13. Диференційна психологія здібностей

Два підходи у вивченні здібностей: особистісно-діяльнісний та функціонально-генетичний. Здібності, обдарованість, талант, геніальність.

Співвідношення понять «здібності» та «якості». Здібності та академічна успішність. Загальні та спеціальні здібності. Уявлення про інтелект, його структуру та індивідуальні відмінності в інтелекті.

Дослідження взаємозв'язку показників загальних здібностей (пам'яті, інтелекту), академічної успішності із загальними властивостями ВНД та із спеціально людськими типами ВНД (мислительним, художнім, середнім).

Музичні здібності, їх структура. Типологія музичного сприйняття. Функціональна симетрія-асиметрія півкуль у музикантів. Особистісні особливості музикантів.

Математичні здібності. Структура математичних здібностей. Дослідження взаємозв'язку показників математичних здібностей із загальними властивостями ВНД із спеціально людськими типами ВНД. Два типи математичних здібностей – геометрична інтуїція та абстрактно-алгебраїчна конструкція. Особистісні особливості математично обдарованих учнів.

Мовні здібності. Типи мовних здібностей: комунікативно-мовний та когнітивно-лінгвістичний. Ознаки мовних здібностей.

Здібності до образно-творчої діяльності. Дитяче сприйняття як передумова обдарованості до образно-творчого мистецтва.

Тема 14. Індивідуальні особливості діяльності

Поняття про стиль діяльності. Стиль діяльності і здібності. Стиль та ефективність діяльності. Класифікації стилів діяльності: стилі виробничої, педагогічної, спортивної діяльності; стилі діяльності музикантів-виконавців; стилі навчальної діяльності.

Поняття когнітивного стилю. Види когнітивних стилів.

Стилі керівництва, зв'язок з особистісними якостями. Стилі спілкування, стилі самопрезентації та інші індивідуальні стилі поведінки.

Дослідження ефективності виконання різних видів діяльності в залежності від типологічних особливостей ВНД: ефективність монотонної діяльності, діяльності в екстремальних ситуаціях, управлінської діяльності, артистичної, професійної інтелектуальної діяльності, групової діяльності.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб.	інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ/змістовий модуль 1. ФОРМАЛЬНО-ДИНАМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ												
Тема 1. Диференційна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи	10	2	4			4	8	1				7
Тема 2. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система	9	1	4			4	8		1			7
Тема 3. Диференційна психологія про темперамент	9	1	4			4	8	1				7
Тема 4. Психофізіологічні дослідження темпераменту	7	1	2			4	8		1			7
Тема 5. Здібності	8	1	2			5	8		1			8
Тема 6. Типології психопатій та акцентуацій характеру	8	1	2			5	8	1				8
Разом за Модулем 1	51	7	18			26	50	3	3			44
Розділ/змістовий модуль 2. ГРУПОВІ ВІДМІННОСТІ												
Тема 7. Статеві відмінності	8	1	2			5	9		1			8
Тема 8. Соціальні групи в диференціально-психологічному контексті	8	1	2			5	9		1			8
Тема 9. Культурні відмінності	8	1	2			5	8					8
Тема 10. Диференціально-психологічний аспект професійної та навчальної діяльності	8	1	2			5	9	1				8
Тема 11. Прояв індивідуальних відмінностей у навчальній діяльності	8	1	2			5	9	1				8
Разом за Модулем 2	40	5	10			25	44	2	2			40
Розділ/змістовий модуль 3. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРАКТИКУМ												
Тема 12. Класифікації особистості і характеру	9	2	2			5	9		1			8
Тема 13. Диференційна психологія здібностей	9	2	2			5	9	1				8
Тема 14. Індивідуальні особливості діяльності	11	2	4			5	8					8

Разом за Модулем 3	27	6	6			15	26	1	1			24
Усього годин	120	18	36			66	120	6	6			108
ІНДЗ												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин	120	18	36			66	120	6	6			108

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

денна форма навчання / заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Змістовний модуль 1. ФОРМАЛЬНО-ДИНАМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ		
	<i>Тема 1.</i> Диференційна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи	2	1
	Тема 2. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система	1	
	<i>Тема 3.</i> Диференційна психологія про темперамент	1	1
	<i>Тема 4.</i> Психофізіологічні дослідження темпераменту	1	
	Тема 5. Здібності	1	
	<i>Тема 6.</i> Типології психопатій та акцентуацій характеру	1	1
	Змістовий модуль 2. ГРУПОВІ ВІДМІННОСТІ		
	<i>Тема 7.</i> Статеві відмінності	1	
	<i>Тема 8.</i> Соціальні групи в диференціально-психологічному контексті	1	
	Тема 9. Культурні відмінності	1	
	<i>Тема 10.</i> Диференціально-психологічний аспект професійної та навчальної діяльності	1	1
	Тема 11. Прояв індивідуальних відмінностей у навчальній діяльності	1	1
	Змістовий модуль 3. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРАКТИКУМ		
	Тема 12. Класифікації особистості і характеру	2	1
	Тема 13. Диференційна психологія здібностей	2	
	Тема 14. Індивідуальні особливості діяльності	2	
	Всього	18	6

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

денна форма навчання / заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Змістовний модуль 1. ФОРМАЛЬНО-ДИНАМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ		
	<i>Тема 1.</i> Диференційна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи	4	
	Тема 2. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система	4	1

	Тема 3. Диференційна психологія про темперамент	4	
	Тема 4. Психофізіологічні дослідження темпераменту	2	1
	Тема 5. Здібності	2	1
	Тема 6. Типології психопатій та акцентуацій характеру	2	
	Змістовий модуль 2. ГРУПОВІ ВІДМІННОСТІ		
	Тема 7. Статеві відмінності	2	1
	Тема 8. Соціальні групи в диференціально-психологічному контексті	2	1
	Тема 9. Культурні відмінності	2	
	Тема 10. Диференціально-психологічний аспект професійної та навчальної діяльності	2	
	Тема 11. Прояв індивідуальних відмінностей у навчальній діяльності	2	
	Змістовий модуль 3. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРАКТИКУМ		
	Тема 12. Класифікації особистості і характеру	2	1
	Тема 13. Диференційна психологія здібностей	2	
	Тема 14. Індивідуальні особливості діяльності	4	
	Всього	36	6

4.4. Завдання для самостійної роботи денна форма навчання / заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Змістовий модуль 1. ФОРМАЛЬНО-ДИНАМІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ		
	Тема 1. Диференційна психологія як наука: її предмет, специфіка, історія, методи Складіть бібліографію до курсу «Диференціальна психологія» (до 15 джерел). Складіть короткий історичний нарис розвитку диференціальної психології. Покажіть схематично місце диференціальної психології в системі людинознавства. Зробити письмовий аналіз можливостей і обмежень кожного з методів диференціальної психології.	4	7
	Тема 2. Індивідуальність як цілісна багаторівнева система Виписати з підручника (А.Палій «Диференціальна психологія») структуру індивідуальності і описати кожну ієрархічну складову. Підберіть методики для вивчення пам'яті, пізнавальної (відчуттів, сприймань, уяви, мислення, мовлення), емоційної та регулятивної (увага, воля) сфери людини.	4	7
	Тема 3. Диференційна психологія про темперамент дослідження власних особливостей темпераменту за допомогою двох діагностичних методик; проаналізувати результати	4	7
	Тема 4. Психофізіологічні дослідження темпераменту виписати з художньої літератури опис – психологічний портрет персонажа (героя твору) і зробити його аналіз у руслі різних підходів до темпераменту	4	7
	Тема 5. Здібності описати детермінанти індивідуальних відмінностей у когнітивних процесах (увага, пам'ять, мислення) побудувати структуру здібностей та дати характеристику здібностям. Підготовка есе: «Здібності та інтелект»	5	8
	Тема 6. Типології психопатій та акцентуацій характеру підготувати повідомлення на тему «Акцентуації характеру» Підберіть методики для вивчення характеру. За допомогою цих методик визначте особливості свого характеру.	5	8
	Змістовий модуль 2. ГРУПОВІ ВІДМІННОСТІ		

	<i>Тема 7. Статеві відмінності</i> Самостійно провести диференціацію категорій «творчість» - «креативність» та побудувати модель креативності. Опрацювати статтю Міщихи Л.П. «Креативність через призму міжстатевих відмінностей» Virtus, 2017. - №16. – С.35-38	5	8
	<i>Тема 8. Соціальні групи в диференціально-психологічному контексті</i> Підберіть методики для вивчення особистості. За допомогою цих методик визначте особливості своєї особистості.	5	8
	<i>Тема 9. Культурні відмінності</i>	5	8
	<i>Тема 10. Диференціально-психологічний аспект професійної та навчальної діяльності</i> виділити професійні типи психолога відповідно до особливостей розумового компонента в їх роботі	5	8
	<i>Тема 11. Прояв індивідуальних відмінностей у навчальній діяльності</i> описати стилі лідерства, стилі педагогічного спілкування, стилі батьківського виховання.	5	8
	Змістовий модуль 3. ПСИХОЛОГІЯ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРАКТИКУМ		
	<i>Тема 12. Класифікації особистості і характеру</i> побудувати таблицю впливу на особистість соціоекономічних чинників (на основі підручника А. Палія «Диференціальна психологія»)	5	8
	<i>Тема 13. Диференційна психологія здібностей</i> виписати когнітивні стилі і дати стислий аналіз їх прояву.	5	8
	<i>Тема 14. Індивідуальні особливості діяльності</i> підготувати есе на дану тему	5	8
	Всього	66	108

4.5. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, опрацювання дискусійних питань, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- 1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
  - словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
  - наочні (презентація, демонстрування);
  - практичні методи (вправи; практичні завдання).
- 2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
  - метод проблемного викладу матеріалу;
  - моделювання життєвих ситуацій;
  - мозковий штурм;

- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю* є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Форма контролю: екзамен. Загальна система оцінювання дисципліни: активна участь в роботі, поточне та підсумкове засвоєння теоретичного матеріалу, вага оцінки розподілена по темам (5 б.), тестовий контроль (15 б.); загальна кількість балів – 60 балів та 40 балів за екзамен.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку, яка знижується на 10%. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									екзамен	Сума		
Розділ 1				Розділ 2					Контроль на робота	Разом	Макс. - 40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	..	..	T14				
3	3	3	3	3	3			3	8	60		

T1, T2 ... T6 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

1. Диференціальна психологія: навч. посіб. /А.А.Палій / 2-ге видан., випр. і доп. - К.: 2010. - 954 с. <http://194.44.152.155/elib/local/863.pdf>
2. Загальна психологія - Максименко С.Д. [Електронний ресурс] — Режим доступу <http://studentbooks.com.ua/content/view/1264/1/>
3. Варій М.Й. Загальна психологія. Навчальний посібник / 2-ге видан., випр. і доп. - К.: «Центр учбової літератури», 2007. - 968 с. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://psychologiya.org.ua/zagalyna_psychologiya.html
4. Диференційна психологія / За загальною редакцією академіка С. Д. Максименка. Підручник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. 600 с.
5. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія: навчально-методичний посібник. Бердянськ :БДПУ, 2014. 216 с.
6. Мазяр О. В. Диференціальна психологія: модульний курс: навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор»,2017. 284 с.
7. Палій А.А. Диференціальна психологія: навч.посібник.К. : Академвидав, 2010. 429 с.
8. Перепелюк Т. Д. Диференційна психологія Семінарсько-практичні заняття. Умань, 2012. 20 с.
9. Чеканська О.А. Диференційна психологія. Кам'янець-Подільський: Медобори - 2006, 2016. 210 с.
10. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С.Д. Максименко. – [2-е вид]. – Київ: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 272 с.
11. Максименко, С.Д. Загальна психологія : навч. посібник для студ. вищих навч. закладів / С. Д. Максименко. - 3-є вид., перероб. та доп. - К. : ЦУЛ, 2010. - 272 с.
12. Максименко С. Д., Максименко К.С., Папуча М.В. Психологія особистості.: - К.: Видавництво ТОВ «КММ», 2007, - 296 с.

13. Папуча М.В., Кричковська Т.Д. Особистість, розвиток, соціалізація, виховання. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2001. – 146 с.
14. Перспективні освітні технології: Наук.-метод. посібник / За ред. Г.С. Сазоненко. - К.: Гопак, 2000. - 560 с.
15. Згуровський М. Науково-технічна інтелігенція та суспільний прогрес // Вісник НАН України. – 2001. - №2. - С.38-43.
16. Зязюна І.А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти / Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А.Зязюна /. - К.: Видавництво "Віпол", 2000. - 636 с. – С.11-57.
17. Кремень В.Г. Філософія людино центрizmu в освітньому просторі. Філософія людини і освіти / В. Кремень. – К.: «МП Леся», 2012. – 502 524 с.- Бібліогр. С. 511-519. – (Філософія освіти: пошук пріоритетів: у 7 кн.; кн..2).
18. Кремень В.Г. Філософія: історія. Суспільство: освіта / Л. Губерський, В. Кремень, В. Льїн – К.: «МП Леся», 2012. – 556 с.- Бібліогр. в кінці розд. – (Філософія освіти: пошук пріоритетів: у 7 кн.; кн..4).
19. Кремень В.Г. Передмова / Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А. Зязюна. - Київ: Видавництво "Віпол", 2000. - 636 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua> (Сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського)
  2. <http://ua.bookfi.org/g> (Бібліотека електронних книг з проблем психології)
  3. <http://www.psych.kiev.ua> (Електронний вісник психології і педагогіки Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка)
- <https://osnova.com.ua/trening-iz-formuvannya-komunikativnih-umin-i-navichok-zanyattya-iz-vpravami-ta-tehnikami/>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноросійському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).